

बीउ बिजन उत्पादनको प्राविधिक परीक्षण निर्देशिका, २०७५

(स्वीकृत मिति: २०७५/०८/१५ जति)

प्रस्तावना : बीउका श्रोतकेन्द्रहरुबाट बितरण गरिएका श्रोतबीउको सदुपयोग गरि बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति प्रचलित ऐन कानुन र मापदण्ड अनुरूप तुल्याउने र सो को रेकर्ड व्यवस्था अद्यावधिक गरि बाली लगाउने सिजन भन्दा कम्तिमा ६ महिना पूर्व नै गुणस्तरीय बीउको आपूर्ती क्षमता आँकलन गर्न आवश्यक देखिएकोले बीउ बिजन नियमावली २०६९ को नियम ३९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले यो निर्देशिका बनाई लागु गरेको छ ।

१. संक्षिप्तनाम र प्रारम्भ (१) यस निर्देशिकाको नाम “बीउ बिजन उत्पादनको प्राविधिक परीक्षण निर्देशिका, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका स्विकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा, -

- (क) “ऐन” भन्नाले बीउ बिजन ऐन, २०४५ सम्भन्नु पर्छ ।
- (ख) “नियमावली” भन्नाले बीउ बिजन नियमावली, २०६९ सम्भन्नु पर्छ ।
- (ग) “निर्देशिका” भन्नाले बीउ बिजन उत्पादनको प्राविधिक परीक्षण निर्देशिका, २०७५ सम्भन्नु पर्छ ।
- (घ) “बीउ बिजन प्रयोगशाला” भन्नाले संघिय र प्रादेशिक बीउ बिजन परीक्षण प्रयोगशालाहरुलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (ङ) “केन्द्र” भन्नाले बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र सम्भन्नुपर्छ ।
- (च) “ज्ञान केन्द्र” भन्नाले कृषि सम्बन्धी विषय हेर्ने प्रदेश सरकार अन्तर्गतको कृषि ज्ञान केन्द्र सम्भन्नुपर्छ ।
- छ) “प्राविधिक परीक्षण” भन्नाले श्रोतकेन्द्रहरुबाट बितरण गरिएका श्रोतबीउको सदुपयोग गरि अन्य बीउ उत्पादन गर्ने चक्र सम्भन्नु पर्दछ ।

सचिव

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री

३. उद्देश्य: यस निर्देशिकाको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- (क) विभिन्न किसिमका बालीका विभिन्न स्तरका बीउ बिजनको उपलब्ध हुने परिमाण अनुमान योग्य बनाउने ।
- (ख) श्रोत बीउको रुपमा प्रयोग हुने बीउहरु (प्रजनन बीउ, मूल बीउ वा श्रोत बीउ, प्रमाणित बीउ वा लेवल बीउ) को बीउ चक्र कायम गर्नका लागि अनुगमन तथा रेकर्ड व्यवस्थापन गरि पर्याप्त मात्रमा गुणस्तरयुक्त उन्नत बीउको आपूर्ति गर्ने गराउने ।
- (ग) उपलब्ध हुने बीउको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने ।

३. प्राविधिक परिक्षण: बीउको प्राविधिक परीक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ ।

श्रोत बीउको रुपमा प्रयोग हुने बीउहरु (प्रजनन बीउ, मूल बीउ वा श्रोत बीउ, प्रमाणित बीउ वा लेवल बीउ) को सम्बन्धमा

- (क) श्रोत बीउको रुपमा प्रयोग हुने बीउहरु (प्रजनन बीउ, मूल बीउ वा श्रोत बीउ, प्रमाणित बीउ वा लेवल बीउ) उत्पादन गर्ने निकायहरुले आफुसँग उपलब्ध भएको वा हुन सक्ने बीउको परिमाण प्रत्येक बर्षको चैत्र महिना भित्र (अनुसूची १) बमोजिमको फर्मेट अनुसार पठाउनु पर्नेछ ।
- (ख) श्रोत केन्द्रहरुबाट प्राप्त भएको परिमाणको आधारमा बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रले प्रत्येक बर्ष भाद्र मसान्त सम्म त्यस आ.व.को बीउ बिजन वासलात तयार गरि सक्नेछ । जसबाट बीउ उत्पादन गर्ने निकायहरुको लागि श्रोत बीउको आपूर्ति सुनिश्चित हुनेछ ।
- (ग) बीउ बिजन वासलातमा प्रविष्ट गरिए अनुसारको बीउ बिजन कुन कुन निकायमा के कति परिमाणमा उपलब्ध भयो सो को विवरण सम्बन्धित श्रोतकेन्द्रहरुले (अनुसूची २) बमोजिमको फर्मेटमा निम्नानुसार बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, सम्बन्धित कृषि ज्ञानकेन्द्र र सम्बन्धित बीउ बिजन प्रयोगशालालाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

धानको बीउ- असार मसान्त सम्ममा

मकैको बीउ - बसन्तेको लागि फागुन मसान्त र बर्षेको लागि जेठ मसान्त सम्ममा

गहुँ, तोरी र मुसुरोको बीउ- मंसिर मसान्त सम्ममा

तरकारीको बीउ - हरेक ३/३ महिनामा

- (घ) श्रोत बीउ लगायत उन्नत बीउ समेत उत्पादन गर्ने निकायहरूले आफुले उत्पादन गरेको बीउ बिजनको परिमाण खोली सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्र र बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रलाई (अनुसूची ३) बमोजिमको फर्मेटमा हरेक चौमासिक अवधिमा विवरण उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (ङ) त्यस गरि सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्रहरूले आफ्नो क्षेत्र अन्तर्गत रहेका बीउ उत्पादन गर्ने संस्थाहरूले उत्पादन गरेको प्रमाणित वा उन्नत बीउको परिमाण बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रलाई (अनुसूची ३) बमोजिमको फर्मेटमा हरेक चौमासिक अवधिमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (च) बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रले श्रोत बीउ उपलब्ध गराएको आधारमा विभिन्न स्तरका बीउहरू उत्पादन भै रहेको वा सो अनुसार उत्पादन नभैकन श्रोत बीउको दुरुपयोग भए नभएको विवरण र तिनका जायज कारणहरू समेत खुल्ने गरि बार्षिक प्राविधिक परिक्षण प्रतिवेदन तयार गर्नेछ । सो प्रतिवेदनको आधारमा अर्को वर्ष तत संस्थालाई श्रोत बीउ उपलब्ध गराउने वा नगराउने विषयको निर्धारण समेत गरिनेछ ।

५/१/१९

३

५/१/१९

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री

